IV. Ajungem astfel la ultima întrebare: c u m trebuie învăţate limbile clasice, latina în special? Dacă acceptăm ideea că scopul primordial al învăţămîntului este accesul la texte şi, prin ele, la formele culturii antice, se impune, ca o consecinţă obligatorie, îndreptarea către acest scop a achiziţionării cunoştinţelor lingvistice. Gramatica trebuie să răspundă în primul rînd la întrebarea „ce semnificaţie are o anumită construcţie" şi nu atît „cum se exprimă o anumită idee". Aşadar să se insiste, în analiza frazei, asupra valorii conjuncţiilor şi nu asupra felului propoziţiilor. Ce poate însemna *cum* sau *ut* întîlnit în texte, mai degrabă decît propoziţiile cauzale, finale, concesive etc.; ce valoare poate avea un genitiv sau un ablativ, decît cum se exprimă complementul de mod, de agent etc. Trebuie încercată de asemenea — şi utilitatea poate fi mai largă — aplicarea unor metode moderne de descriere lingvistică. Avem îndoieli în privinţa valorii teoretice a gramaticii transformaţionale, dar credem că tipul de analize propuse de această metodă ar putea da rezultate în învăţămînt.

Într-un fel analog ni se pare recomandabil să fie predate cunoştinţele de literatură, istorie, filozofie, antichităţi: să se pornească de la lectura unui text şi din analiza lui să se extragă maximul de informaţii. Expunerile pur teoretice, înşirarea cronologică a datelor nu oferă, prin absenţa asociaţiilor, posibilităţi reale pentru memorarea faptelor de către elevi.

Dar toate aceste recomandări şi cerinţe presupun conceperea programelor de învăţămînt sub forma unor cadre generale, menite să fixeze scopul şi cuantumul minim de cunoştinţe, şi nu toate amănuntele predării. Ele nu trebuie să îngrădească libertatea profesorului de a se orienta după necesităţile momentului, după interesul elevilor, după gradul lor de receptivitate. Se cuvine de asemenea ca manualele să ofere profesorului facultatea de alegere a textelor, de depăşire, cînd e necesar, a unor limitări prea stricte.

Din cele cîteva probleme expuse mai sus şi care nu reprezintă decît o invitaţie la discuţii sperăm că s-a putut vedea măsura în care prestigiul şi, deci, viitorul învăţămîntului clasic depinde de eforturile noastre ale tuturor, individuale şi conjugate. Dacă sesiunea şi simpozionul de faţă vor izbuti să-şi aducă contribuţia la întărirea solidarităţii şi a spiritului de colaborare între clasicişti, la afirmarea lor publică şi la punerea bazelor unor conlucrări viitoare, mai sistematice, ne vom putea despărţi cu conştiinţa datoriei măcar în parte împlinite.

DISCUŢII

E. CIZEK (Bucureşti): Propaganda pentru studiile clasice trebuie să se extindă şi în afara dezbaterilor şi preocupărilor noastre. Dar şi clasiciştii trebuie să-şi elucideze optica asupra studiilor antice. Ştiinţele antichităţii nu pot supravieţui decît modernizîndu-se, deschizîndu-se spre preocupările omului modern. Ele nu trebuie să se transforme într-un studiu de elită, ca egiptologia. Studiul literaturilor antice nu se poate priva de aparatul de erudiţie care îi caracterizează, dar aspectul artistic nu trebuie niciodată neglijat. Cititorul modern trebuie să simtă că literaturile antice sînt literaturi, după cum literatura franceză, română sau italiană. Desigur specificitatea literaturilor nu exclude unitatea profundă a ştiinţelor antichităţii. De altfel, toţi trebuie să ne considerăm soldaţi mobilizaţi în serviciul studiilor antichităţii.

Mihai NASTA (Bucureşti): Aş dori să rezum în această intervenţie cîteva din meditaţiile pe care mi le-au sugerat cele trei referate ascultate în această dimineaţă, deşi voi stărui mai mult asupra unor idei cuprinse în ultimul referat (*Cultura clasică în învăţămînt*). Credem că problematica a fost tratată în mod convingător şi cu argumente ştiinţifice, pledînd mai ales în favoarea unei programe de învăţămînt echilibrate, cum este cea pe care colegul nostru I. Fischer a elaborat-o sub formă de proiect în paginile volumului XVI al Studiilor clasice.

În privinţa exerciţiilor de tipul *latinei vii*, deşi sîntem de acord în principiu cu rezervele formulate de referent, nu credem totuşi că tentativele de a înfiripa scurte dialoguri latineşti în orele de verificare sînt cu totul reprobabile. Latina Renaşterii sau chiar cea folosită în scrierile ştiinţifice şi filozofice din secolul XVIII şi în disertaţiile academice care au circulat pînă în ajunul primului război mondial reprezintă o anumită stare a unei limbi convenţionale de largă circulaţie. Dacă va ţine seama de aceste precedente, profesorul va fi oricînd îndreptăţit să iniţieze pe elevi şi pe studenţi în cunoaşterea unei asemenea limbi, pe care unii filologi moderni o numesc neolatină. Mai important mi se pare însă un principiu metodologic, pe care trebuie să-l aplicăm la toate nivelele în activitatea noastră de propagare a studiilor umaniste, cultivate în spiritul celor mai bune tradiţii ale liberei cugetări. Este vorba de diversificarea formelor de învăţămînt şi de predare a celor două limbi de cultură care au contribuit în mod egal la elaborarea sintezei greco-latine. Mai precis, mă refer la obligaţia care ne revine de a-i deprinde pe toţi adepţii studiilor noastre cu autocontrolul, aş zice chiar cu „auto-reglarea" cunoştinţelor (în accepţiunea

www.cimec.ro

modernă de *feed-back*). Cu alte cuvinte: în achiziția noțiunilor de limbă și cultură trebuie să-i învățăm pe tineri să învețe singuri. Privind portretele unor eminenți creatori de valori culturale care ne înconjoară în această sală încercăm de altfel un sentiment de mîndrie, constatînd că cel puțin trei dintre ei — Brîncuși în sculptură, Arghezi în poezie, Nicolaescu Plopșor în istorie și în antropologie culturală — au ilustrat cu strălucire principiul grecesc al ciclului de învățămînt pe care individul trebuie să-l parcurgă ca un simplu *autodidact*. Or, acest concept grecesc nu trebuie depreciat. La început, cînd a intrat în circulație o imagine fascinantă a rapsodului călăuzit de inspirația divină, mîndra deviză a lui Phemios αὐτοδίδακτος δ'εἰμί (*Od.* XXII, 347) opunea un fel de cunoaștere imanentă preceptelor meșteșugului învățat cu pedanterie. Cu trecerea secolelor cultura elină acreditează însă și alte concepții ale învățăturii dobîndite prin experiență individuală și prin cultivarea *omeniei* profunde, care se perfecționează de-a lungul unei existențe întregi. Acesta este sensul celebrului adagiu solonian γηράσκω δ'αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος „îmbătrînesc învățînd într-una multe" (fr. 22 Diehl).

Tot în același spirit trebuie să interpretăm și alte enunțuri prin care grecii (de la Homer și Solon pînă la Socrate și Epictet) asociază strîns competența intelectuală cu asceza îndelungată, dobîndirea noțiunilor științifice cu experiența naturală și cunoașterea de sine (astfel se consolidează și semantemul termenilor din sfera lui αὐτο-δίδακτον „ceea ce poate fi învățat pe cale naturală" — vezi de exemplu Dionis din Halicarnas, *Ant. Rom.*, V, 12).

Pe această cale, credem, trebuie să ne călăuzească de asemenea pilda predecesorilor iluștri din cultura noastră pe care i-am menționat mai înainte, oameni care n-au fost „școliți" într-o ambianță academică, ci *autodidacți* din descendența celor mai profunzi cugetători ai Eladei. Așadar, cea mai mare parte din ostenelile noastre trebuie să urmărească transformarea cunoștințelor filologice în „pietre vii' (Montaigne), lespezi ale parcursului de autocunoaștere. De aceea nu ar fi de prisos să stăruim pentru introducerea unor forme de propagare a noțiunilor de cultură greacă și latină atît la universitățile populare, cît și în alte așezăminte de cultură care înfăptuiesc programul de ridicare a nivelului de civilizație al cetățenilor din patria noastră socialistă. Trebuie să evităm cu orice preț manifestările de elitism și de esoterism steril; să ne străduim dimpotrivă să aprofundăm latura creatoare (în mod paradoxal „inimitabilă") a mesajului culturii clasice greco-latine, care dă adevărata sa dimensiune *omeniei* cultivate pe meleagurile noastre.

L. STOIANOVICI-DONAT (Craiova): În contextul civilizației actuale, studiul limbii latine, în țara noastră, tinde să nu mai aibă o finalitate precisă. Știm că studiul clasicismului latin se impune și astăzi întrucît el stă la baza culturii europene, iar latina constituie fundamentul limbilor romanice. Pe de altă parte, în științele biologice, ca și în cele medicale, există o foarte bogată terminologie latină, iar punctul de plecare al legislației moderne îl constituie jurisprudența romanilor. Dar studiul limbii latine este imperios necesar mai ales în țara noastră, care constituie o arie de romanitate izolată. Școlarii trebuie să cunoască această evidență, nu ca o concluzie schematic expusă în manuale de literatură română, ci direct, prin lectura extraselor anume alese în acest scop din operele autorilor latini. De aceea considerăm necesară revizuirea manualelor școlare, care ar trebui să cuprindă, pentru primul stadiu, nu texte confecționate de autorii manualelor respective, care prezintă o latină, în cel mai bun caz, bisericească, ci texte originale, cu structură sintactică ușoară și vocabular adecvat, avînd cît mai multe corespondențe lexicale și instituționale în limba română. Aceste texte se pot extrage din autorii așa-zîși culturali: Cato, Varro, Plinius Maior, jurisconsulții Romei, care, pentru că nu urmăresc efecte stilistice, conțin fraze scurte, cu o topică inteligibilă școlarilor. Abia în stadiul superior, în ultimii doi ani de liceu, ei ar putea, avînd cunoștințele fundamentale ale limbii latine, să treacă la texte literare, care, de asemeni, trebuie alese astfel încît să fie ușor înțelese și școlarii să-și poată face o idee reală despre valoarea lor artistică; căci așa cum se predă astăzi limba latină, după manualele existente, studiul ei se reduce la memorarea mecanică a unor texte cu structuri sintactice dificile; în asemenea condiții nu se poate vorbi nici de înțelegerea valorii estetice a textelor și nici — ceea ce este mai grav — de o finalitate a studiului limbii latine în liceu.

Considerăm că este necesară constituirea unei comisii cu specialiști din învățămîntul superior și mediu, care să elaboreze o nouă programă de studiu liceal pentru manualele de limba latină.

Maria ILIESCU (Craiova): Importanța limbii latine în învățămîntul liceal este ilustrată foarte clar de experiența Universității craiovene cu studenții străini: studenții din Togo, unde limba latină ocupă un loc însemnat în programele liceelor, au învățat mult mai repede și mai bine limba română decît colegii lor proveniți din țări unde limba latină are o poziție mai modestă, chiar dacă limba maternă a acestora din urmă este romanică.

www.cimec.ro

În altă ordine de idei, e necesar să se atragă atenţia forurilor în drept că verificarea cunoştinţelor reale de limbă nu se poate face în mod adecvat pe baza programelor şi regulamentelor actuale ale bacalaureatului şi ale examenului de admitere în universităţi: proba textului necunoscut este indispensabilă pentru atingerea acestui scop.

Margareta NASTA (Bucureşti): Problemele care se ridică în etapa actuală în faţa dascălilor de limba latină sînt deosebit de complexe şi nu uşor de rezolvat. Pentru a reuşi este nevoie ca profesorul să fie mereu la curent cu ultimele date ale metodologiei didactice. Frecventarea în acest scop a diferitelor cursuri din cadrul Institutului de perfecţionare, a şedinţelor Societăţii de studii clasice sau a celorlalte activităţi de acest fel trebuie să intre *ipso facto* în obligaţiile sale.

Din discuţiile purtate în ultima vreme pare să cîştige tot mai mulţi adepţi metoda asimilării cunoştinţelor prin „descoperire", procedeu care poate fi utilizat atît la predare cît şi la verificare, pentru a se obţine colaborarea tuturor elevilor la traducerea textului nou. Acest mod de a lucra cu elevii schimbă, întrucîtva, raportul dintre profesor şi elev, deoarece elevului i se dau numai cîteva indicaţii, i se pun iniţial cîteva întrebări bine gîndite, urmînd ca el să găsească răspunsul potrivit şi să confrunte rezultatele sale cu soluţiile date de profesor şi cu sugestiile întregii clase. Astfel, în predarea limbii latine profesorul nu-şi mai propune doar concretizarea unor performanţe imediate, ci urmăreşte formarea unor tehnici heuristice, capabile să-i deprindă pe toţi elevii cu procesul perfecţionării neîntrerupte.

Prima etapă — anii I şi II — este perioada în care elevii trebuie să-şi însuşească cu temeinicie elementele de bază ale cunoaşterii limbilor clasice: morfologia numelui, a verbului, elementele de sintaxă. În ultimii doi ani ei urmează să treacă la „educaţia multilaterală a creativităţii". Dispunem, ce-i drept, de manuale deosebit de dificile (mă refer la anii III şi IV), dar beneficiem de cîteva instrumente de lucru de o utilitate certă: gramatici ale limbii latine, dicţionare, traduceri.

Textele autorilor studiaţi nu trebuie să constituie un scop în sine, ci să fie un mijloc de educaţie pe mai multe planuri. Personal am renunţat la prezentările biografice dezvoltate, pe care elevii le pot găsi în manual. Indicăm, însă, cîteva probleme legate de specificul autorului respectiv, noţiuni care vor fi dezvoltate în cursul lecţiilor destinate scriitorului din program. Încă din primele ore de studiu (în fiecare nouă etapă) recomandăm pasajele care trebuie citite în traducere şi semnalăm alte surse de informaţie de care am putea dispune: emisiuni de radio şi televiziune, materiale muzeistice, planşe, diapozitive, articole din diferite periodice. În asemenea condiţii textul latin studiat în clasă capătă alte dimensiuni: el poate constitui o bază de discuţii mult mai largă şi solicită participarea activă a tuturor elevilor. Asemenea ore ridică probleme, reliefează utilitatea documentării şi a lecturilor individuale, contingenţele obiectului nostru cu alte materii.

Prin această succintă luare de cuvînt dorim să atragem atenţia colegilor noştri asupra necesităţii de a îmbina unele achiziţii valoroase ale pedagogiei moderne cu referirile cît mai judicioase la tradiţiile umanismului greco-latin şi la valorile culturii clasice i n c o r p o r a t e de civilizaţia modernă.

Viorica BĂLĂIANU (Bucureşti): Intervenţia mea are menirea de a împărtăşi cîteva din preocupările noastre zilnice, din strădaniile noastre la catedră pe linia perfecţionării şi modernizării predării limbii latine în conformitate cu cerinţele actuale ale procesului instructiv-educativ. Consider că acest lucru este necesar pentru ca sesiunea noastră să îmbrace şi un aspect practic, de schimb de experienţă, de căutări concrete, care să contribuie la ridicarea prestigiului limbii latine printre disciplinele de învăţămînt.

Ce am realizat pentru atingerea acestui scop? Ce am făcut pe linia modernizării predării limbii latine, a actualizării şi stabilirii unei concordanţe între şcoală şi cerinţele sociale, pe de o parte, şi între şcoală şi nivelul actual de dezvoltare a ştiinţei şi tehnicii contemporane, pe de altă parte?

În privinţa o r g a n i z ă r i i, am trecut la predarea limbii latine pe c a b i n e t, care constituie o bază materială auxiliară şi necesară în predare, amenajîndu-l cu ecran de proiecţie, aparatură tehnică modernă (epidiascop, aspectomat, magnetofon), cu hărţi de specialitate, ca planul Romei, harta literară a Italiei; panouri sinoptice, o bibliotecă cu cărţi de specialitate şi dicţionare, portrete de scriitori, tablouri, albume pe probleme — istorie, antichităţi culturale, scriitori —; nu au fost neglijate, se înţelege, vestigiile culturii antice descoperite pe teritoriul patriei noastre (vase, şarpele Glykon de la Tomis, monumentul de la Adamclisi).

Tot în vederea asigurării funcţionalităţii cabinetului de limba latină, am alcătuit m a p e d e l u c r u pentru toţi elevii, cuprinzînd: alfabetul grecesc, flexiunea nominală şi verbală pe teme, sintaxa cazurilor şi sintaxa frazei, concordanţa timpurilor, cîntecul studenţesc *Gaudeamus*..., citate şi expresii din scriitorii studiaţi, exerciţii de vorbire curentă, care îmi permit să deprind pe elevi cu crearea unor modalităţi individuale de studiu.

www.cimec.ro

Ca metode de predare, am încercat să folosesc metoda învățării prin descoperire la anii I—II în predarea gramaticii, la anii mari în traducere și analiza literară a textelor, unde am aplicat și metoda predării pe grupe de elevi, pentru predare diferențiată, și metoda problematizării în lecțiile de recapitulare.

Predarea limbii latine, mai mult ca oricare obiect, poate fi facilitată dacă adoptăm față de elevi un tip de relație de colaborare, de muncă și de participare activă din partea elevilor. Această relație profesor—elev nu poate fi restrînsă numai la cadrul lecției, ci trebuie să se extindă și dincolo de lecție, în activitatea extrașcolară : în cadrul cercurilor de elevi, orelor facultative, concursuri școlare, formații artistice și sesiuni științifice ale elevilor. În acest an școlar, de exemplu, s-a ținut un concurs cu tema „Mărturii ale civilizației popoarelor de pe teritoriul Italiei".

Gazeta de perete am folosit-o ca un mijloc de popularizare a culturii greco-romane, de *captatio* pentru studiul limbii latine chiar și în rîndul elevilor de la secția reală, demonstrînd prin articole extrase din presa cotidiană că nu poate exista un tînăr temeinic pregătit în orice domeniu de activitate, fără a-și însuși corect vocabularul latin, fără a cunoaște istoria patriei sale, patrimoniul culturii clasice, căci „Cultura clasică are calitatea de a crește, ea este în esență educativă [...]. Precum gimnastica dezvoltă toate puterile musculare și dă corpului o atitudine de putere și tinerețe, tot astfel pururea tînăra și senina antichitate dă o atitudine analoagă spiritului și caracterului omenesc" (M. Eminescu în Timpul din 28 iunie 1880). Aceasta este în fond datoria educatorilor, subliniată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., Președintele Republicii Socialiste România, în *Expunerea cu privire la programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice* (3 noiembrie 1971) : „Avem datoria să creștem un tineret cu un larg orizont spiritual, înarmat cu tot ceea ce a creat mai bun omenirea în domeniul cunoașterii".

Luciana AMAN (Ploiești) : Lecturile și comentariile predate la liceele de specialitate trebuie axate pe texte din disciplinele respective : lucrînd la liceul pedagogic, la liceul sanitar și la liceul de muzică, am interpretat texte din Quintilian, recomandînd elevilor lectura traducerii recent apărute, am discutat etimologia și semantica termenilor medicali și muzicali de origine latină și greacă, am citit în clasă versiunea latină a jurămîntului hipocratic. Elevii s-au arătat interesați de aceste expuneri, au pus întrebări privind și alți termeni decît cei explicați în clasă.

D. BURTEA (Alexandria) : Din moment ce umanismul este un stil de gîndire, de creație și de viață, care angajează istoria, etica și caracteristicile naționale ale fiecărui popor, el trebuie să aibă simultan în vedere atît permanenta completare a sistemului său normativ și înnoirea acestuia cît și prelucrarea celor mai pozitive tradiții ale trecutului. Numai astfel se asigură elaborarea unui ideal de viață la nivelul exigențelor contemporane precum și găsirea celor mai eficiente metode pentru realizarea lui. Considerînd că în societatea socialistă multilateral dezvoltată formarea personalității tineretului are ca principale coordonate etica și echitatea socialistă, sarcina noastră formativă de bază este îndrumarea conduitei morale. Datorită acestor premise, studierea lui Lucrețiu are o utilitate deosebită. Prin curajul său de a redacta și prezenta o operă antireligioasă în vremea sa, considerăm că autorul latin este și un pioner al culturii eroice, cultură indispensabil legată de perioadele de intensitate maximă din istoria unui popor. Prelucrarea textelor lui Lucrețiu, și în special jertfirea Ifigeniei, imprimă elevilor o tensiune dramatică cu efecte deosebit de pozitive pentru propria lor etică.

În ceea ce privește rolul limbii latine la secția reală, menționăm că elevii acordă o atenție deosebită acestui obiect de studiu, 57% dintre ei obținînd note bune și foarte bune.

Maria DUȚESCU (București) : Manualele lasă mult de dorit ; ar trebui refăcute printr-o alegere mai îngrijită a unor texte care să aducă antichitatea către lumea modernă și, deci, să-i intereseze pe elevii de astăzi ; ar trebui să fie mai atent controlate în cursul operațiilor de tipărire, spre a se evita erorile ; o mai mare atenție trebuie acordată redactării notelor. Iată, de pildă, în manualul anului III, la pagina 41, nota 12 (ediția 1973), în ce fel este lămurită o frază foarte complicată din prima *Catilinară*, par. 1 : de la pronumele *horum* se trimite la nota : „oratorul face un gest spre senatori ; ei se depărtează cu groază de Catilina". La pagina 42 a aceluiași manual, în capitolul XI din *Catilinara* întîi, repetarea pronumelui *quem* este explicată astfel (nota 11) „*quem... quem... quem* : repetarea dă amploare și putere stilului sublim". Să nu uităm că, dacă printre elevii noștri se află mulți înzestrați cu ascuțitul simț al ironiei, majoritatea înclină încă să creadă mai degrabă în manuale, decît în profesorul încremenit în fața unor comentarii atît de originale și puse la loc de cinste în notele explicative.

Liviu ANDREI (Brașov) : Consider că este momentul să încetăm să ne mai plîngem și să trecem cu hotărîre să facem noi, profesorii de latină, tot ce este posibil pentru a ne ușura și a ne îmbunătăți activitatea. Propun de aceea ținerea unei reuniuni a profesorilor de latină, sub patronajul Societății de studii clasice (și cu delegați ai cercurilor județene de specialitate) pen-

www.cimec.ro

tru a discuta neajunsurile manualelor actuale şi a ajunge la concluzii destinate să le îmbunătăţească sau, mai degrabă, să le înlocuiască; o asemenea întîlnire de lucru ar putea avea loc fie la Bucureşti, fie în alt oraş, la Braşov, de pildă. Sînt de acord cu propunerea alcătuirii unui manual pentru primul an al liceului real, total diferit de cel destinat secţiei umaniste.

După răspunsul referenţilor, **cuvîntul de închidere** a fost rostit de prof. D.M. PIPPIDI:

La capătul acestei lungi şedinţe, cu un conţinut atît de bogat şi de variat, îmi place să subliniez în primul rînd calitatea referatelor ascultate şi pertinenţa intervenţiilor, pline de un deosebit interes pentru orientarea activităţii noastre viitoare. Primele au relevat, o dată mai mult, cu exemple împrumutate unor domenii felurite ale cunoaşterii, actualitatea unor aspecte din totdeauna studiate ale culturii antice, din care gîndirea şi cercetarea modernă n-au încetat să tragă îndemn şi inspiraţie.

Această disponibilitate a civilizaţiei greco-romane, deseori verificată de-a lungul istoriei, de la sfîrşitul antichităţii pînă-n zilele noastre — în lumea occidentală şi în cea orientală, în Europa şi în Răsăritul arab — e, socot, cea mai bună dovadă a fecundităţii ei nesecate, cea mai bună chezăşie a nădejdii pe care o nutrim că, într-o lume care o dată mai mult îşi cizelează profilul intelectual şi moral, valorile etice sau de alt ordin moştenite de la înaintaşi prezintă pentru toţi o valabilitate incontestabilă.

După cele arătate de cei trei referenţi, abia dacă mai e nevoie s-o spun şi eu: nu şovăi totuşi să repet că pentru nici unul din noi contactul noului cu vechiul nu e conceput ca o imitaţie, în înţelesul dat acestui concept de neo-umaniştii germani, cînd proclamau valoarea paradigmatică a artei şi culturii greceşti pentru arta şi cultura timpului lor. Mai curînd mi se pare că trebuie vorbit de o confruntare şi chiar de o ciocnire — în felul ciocnirii dintre cremene şi oţel —, care face să ţîşnească scînteia. Aşa s-a întîmplat în toate epocile istorice calificate drept „renaşteri" — de la cea carolingiană la cea quattrocentistă —, aşa e de sperat că se va-ntîmpla şi de-aci înainte, în încercările succesive ale omenirii de a ieşi din rutină şi de a se depăşi.

În aceste condiţii, rolul nostru, al umaniştilor de vocaţie sau de profesie, mi se pare de la sine indicat şi cert. Sîntem, ca să-ntebuinţez o imagine de care mi s-a mai întîmplat să mă folosesc, nişte „păstrători ai flăcării" („gardieni de far", ar spune Geo Bogza), chemaţi să întreţină şi, după puteri, să sporească o moştenire de peste veacuri, pe care au a o transmite urmaşilor. Din acest punct de vedere, nu mă sfiesc s-o proclam, Societatea de studii clasice are de jucat un rol salutar în societatea românească contemporană, o menire de care trebuie să se arate vrednică şi conştientă: ajutînd la îmbunătăţirea programelor şcolare şi la ridicarea nivelului profesional al cadrelor didactice de toate gradele; răspîndind în publicul larg o imagine fidelă şi atrăgătoare a culturii clasice îndeobşte; sprijinind pe toate căile publicarea în continuare a revistei noastre, precum şi îmbogăţirea şi diversificarea în paginile ei a contribuţiei româneşti la ştiinţa antichităţii.

Întîlniri ca acea de astăzi, plănuită să continue şi în zilele următoare, au darul să ne sporească încrederea în forţele proprii şi în justeţea cauzei pe care o slujim. Altele vor urma, la timpul potrivit, şi nădăjduim să nu fie cu nimic mai prejos decît cea la care asistăm. Pînă atunci, aş vrea să încheie mulţumind nu numai vorbitorilor pe care i-am ascultat, dar şi asistenţei care le-a urmărit expunerile şi intervenţiile cu un sentiment pe care îndrăznesc să-l interpretez ca o participare activă.

www.cimec.ro